

Twee schilders van COBRA in levendige tv-collage

Wil je op het gebied van de kunst een beetje geïnformeerd blijven, dan kun je de televisie wel uit laten. De meeste omroepen doen er slechts incidenteel wat aan en van de twee vaste kunstprogramma's weet eigenlijk alleen Het Heilig Vuur van de TROS nog wat redelijks te produceren. Dat geldt zeker voor het programma dat vanavond om half elf uitgezonden wordt op Nederland I.

Een uurlang worden er herinneringen opgehaald aan het wel en wee van de Nederlandse COBRA-schilders uit de periode van net na de oorlog tot in het begin van de vijftiger jaren. De kijkers zijn al eens eerder verrast met een reconstructie van een recente beweging in de kunst en die leek nergens naar. Maar Het Heilig Vuur-team heeft uit de talloze gesprekken die er ongetwijfeld gevoerd moeten zijn, een heel levendige collage samengesteld.

Rooskens, de oudste van de groep, is nu niet meer, maar de gesprekken met hem werden net voor zijn dood gevoerd, zodat alle betrokkenen nu ruim vijftig jaar later over hun belevenissen en idealen van toen vertellen.

Gelijkgestemd

Behalve dat je van de inzending een goede indruk overhoudt van de sfeer die rond de eerste Nederlandse COBRA-figures in Amsterdam hing, wordt ook duidelijk hoe een aantal individualistische, gelijkgestemde zielen in één groep terecht kwamen.

De film begint met enkele typeringen van (ex)-vrouwen, collega's en vrienden van de schilders waar het om gaat: Karel Appel, Constant, Corneille, Brands, Rooskens en Wolvecamp. Karel Appel zag er wild uit en gedroeg zich nogal onbehouwen. Maar Constant had een keurige opleiding achter de rug, was iemand met een hoed op. Hij was de man die de groep bij elkaar bracht, een manifest schreef en onder invloed van de Deense schilder Asger Jorn, tot een internationale avant-garde wilde komen. „Wij hadden de drang”, zegt Karel Appel, „en Constant formuleerde de voorwaarden voor een nieuwe schilderkunst na de oorlog.”

De jonge schilders verzetten zich tegen elke conventie, waren opstandig en wilden geen herstel van de oude orde. Daarom geen stijl of esthetiek meer in hun werk, het ging om de meest primitieve creativiteit en niet om een van te voren uitgedacht schilderplan. Ook was het beter om als collectief samen te werken.

Een experimentele abstracte manier van schilderen was daarom het verbindende element bij de oprichting van de Nederlandse Experimentele Groep in juli 1948, waarvan de genoemde zes schilders lid werden. Daar hoorde ook een eigen blad bij:

Reflex, waarvoor elk lid tweevijftig in de week moest betalen. Dat was nogal veel, want ze waren vreselijk arm in die tijd. Dat wordt wel geïllustreerd door het feit dat hun ontmoetingspunt Sociale Zaken was, waar ze elke vrijdag hun steun kwamen halen.

Vooraf Appel en Wolvecamp hadden het moeilijk. Hoe groot de chaos en armoede op Appels atelier was, vertelt Martin Visser, die al heel vroeg werk van deze schilders kocht.

Maar de schilders zelf laten nergens blijken dat ze de situatie onleefbaar vonden of doodongelukkig waren. Ze hielden zich uitsluitend bezig met schilderen en dat was het enige belangrijke; café's waren er niet bij.

Desondanks reisden Constant, Appel en Corneille, die de kern van de groep vormden, overal naar toe, omdat ze nieuwsgierig waren, naar wat er in het buitenland gebeurde. Zo waren ze vaak in Parijs en daar werd het initiatief genomen om de avant-gardebewegingen van Denemarken, België en Nederland in COBRA te verenigen. Deze naam was door de Belg Dotremont samengesteld uit de letters van de namen van de drie hoofdsteden: Kopenhagen, Brussel en Amsterdam.

Schandaal

Uitvoerig wordt er ingegaan op de organisatie van de grote COBRAtentoonstelling, november 1949 in het Stedelijk Museum in Amsterdam. Dit fragment levert een paar mooie beelden op van Aldo van Eijck die die tentoonstelling inrichtte. Hij vertelt dat de tentoonstelling gemaakt werd met niets, dat hij de schilders ter plekke aan het werk zette om wand-schilderingen te maken, en dat er een sfeer heerste van: wij samen in de aanval, helemaal geen gedoe, mijn doekje hangt het mooist. Maar even later vertelt de dichter Elburg, of iemand anders, dat er wel ruzie werd gemaakt over de mooiste plaats en dat er zelfs de wacht bij werd gehouden als een schilderij eenmaal hing, opdat een ander het niet zou verhangen. Intern veroorzaakte de tentoonstelling heel wat troubles, maar naar buiten werd zij een schandaal. De schilders werden zelfs beschreven als staatsgevaarlijke lieden.

Als georganiseerde beweging heeft Cobra maar kort bestaan. In 1952 werd de laatste tentoonstelling in Luik gehouden, waarna COBRA werd opgeheven.

De film waarin veel schilderijen en foto's zijn verwerkt, is speciaal amusant, waar de oude tegenstellingen weer boven komen. Het laatste beeld is van Martin Visser, die nog steeds verbaasd is over het feit dat Appel en Corneille hem in hun armste tijd al verzekerden: „Wij worden beroemd.”

LILY VAN GINNEKEN

De schilders Constant (links) en Corneille op het strand van Zandvoort in 1949. De foto werd gemaakt door de vroegere vrouw van Corneille, Henny Riemens.